

HAGERI KIRIK

EELK Hageri Lambertuse koguduse infoleht, detsember 2017, nr. 28

Lehes:

Ja sündis, kui inglid...

Aasta vanavanemad

Imeline vanaisa Agu Kaljuste

Pühapäevakooli õpetaja Lia Kaljuste

Saame tuttavaks - Kohila Mõisakool

Hageri pasunakoor 70

Pasunakoori mõiste ja tähendus

Teater palvemajas

Hageri kihelkonnapäevad 2018

Hageri pasunakoori muusikavideo

Koguduse II poolaasta kroonika 2017

Teated

Foto: Kristjan-Jaak Nuudi

Tänases lehes on omavahel põimunud mitu teemat.

Esil on koguduse kaks suurperet, vanavanemate väärtustamine ja tunnustamine.

Teise teemana kristlik kasvatus- ja haridustöö. Intervjuu kauaaegse pühapäevakooli õpetaja Lia Kaljustega ja Kohila Mõisakooli direktori Anu Nigeseniga.

Peatume põgusalt ka koguduseelu olulistel tähtpäevadel – möödunud kiriku 125. aastapäeval ja pasunakoori 70. aastapäeval ning saabuval palvemaja 200. aastapäeval. Tagasivaade suvisele etendusele palvemajas.

Sissejuhatav lugu on loomulikult koguduse õpetajalt, kes vaimuliku mõtisklusega juhatab meid jõulude tõelisesse olemusse.

Ja sündis, kui inglid olid nende juurest ära läinud...

Ja sündis, kui inglid olid nende juurest ära läinud taevasse, et karjased ütlesid üksteisele: „Läki nüüd Petlemma, et näha saada seda, mis on sündinud, mis Issand on teatanud meile! Lk 2, 15

Luuka evangeelium jutustab ühest erilisest ja põnevast hetkest karjaste elus. Üleva ilmutuse ja ingliskoori laulu järel algab argipäev. See, mis sündis, on sündinud ning sellest on ka pidulikult teada antud. Aga nüüd - mis saab edasi? Siin on võimalik küsida ka päris isiklikult: Mis toimub meiega, kui oleme tulnud jõulukirikust?

Evangelist kasutab väljendit „ja sündis“. Järgnev sündis nende inimestega, kes olid kogenud ingli puudutust. Ehk on siin hea meelde tuletada, et jõuluevangeeliumi päris alguses on kasutatud ka sama väljendit - „see sündis neil päevil ...“. Siis, esimesel korral, on see ajamääratluseks Jumala plaanide täitumisest konkreetset ajaloolisel hetkel, siin aga sellest, mida see sündmus inimestele kaasa toob.

Martin Luther on ühes oma jõulujutluses välja toonud terve rea näiteid, mida ingliskuulutus karjastele tähendas. Tehes väikese kumarduse meie usuksale, luterliku reformatsiooni 500. juubeliaasta puhul, on igati õige aeg nendele näidetele pisut enam tähelepanu pöörata.

Luther ütleb, et kõige esimesel kohal on alati usk. Usk aga tähendab nii usaldust, kui sõnumit, millest usk saab oma elujõu. Karjased usaldasid inglaid. Kui nad ei oleks inglaid usaldanud ei oleks nad Petlemma läinud. Järgmisel hetkel nad aga juba unustavad inglid ja lasevad ennast kanda Sõnal, mis neile oli räägitud selle lapsukese kohta. Küsimus ei ole siis mitte jutus, sõnade tegemises, vaid Jumala Sõnas, milles karjased tunnevad ära Jumala kohaloleku.

Kuuldud Sõna teeb karjased üksmeelseks. Nad ütlesid üksteisele „Läki nüüd Petlemma...“. Selles pöördumises on nii üleskutset kui julgustamist. Karjased tahavad kogeda midagi, milles nad ei ole veel päris kindlad. Sõna kuulmine julgustab neid otsima.

Kolmandaks, Sõna kuulmine teeb karjased rõõmsaks. Luther juhib siin tähelepanu karjaste jutukusele, mis saab tingitud olla ainult elevusest: „Läki nüüd, et näha saada seda, mis on sündinud, mis Issand on teatanud meile!“ Hingeline rõõm leiab sageli väljenduse rohketes sõnades ja teisiti ütlemistes. On ju teada, et rõõmsad inimesed lobisevad enam, kurvad või hirmul inimesed aga kipuvad vaikima.

Sõnadest, mõtetest saab koheselt ka tegu. Karjased mitte ainult ei unista teeleminekust, vaid teevad seda. Järgnevalt läksidki nad juba rutates teele, et näha saada seda, mis on sündinud.

Veel teeb Sõna kuulmine karjased alandlikuks. Nad ei lähe Päästjat otsima võimukandjate kodadest, neile piisab kätte juhutatud sõimest, kus lapsuke magas. Küsimus ei ole sugugi tänapäevases võimu ja vaimu vastandamise katses, et võimu juurest ei maksaks nagu vaimsust otsida. Antiikmaailmas reeglina usuti võimukandjate puhul ka vaimset suurust. Siin on juttu erilisest ilmutusest. Et Jumal saab inimeseks, tavaliseks inimeseks, lihtsates oludes, see teeb alandlikuks.

Edasi ütleb Luther, et karjased leiavad rahu. Kuigi alguses kartsid nad üliväga, siis nüüd leiavad nad rahu, sest kõik oli just nii, nagu neile oli räägitud. Seda võib nimetada ka „südame usuks“ või „südame rahuks“. Nad on leidnud midagi, mida võib südamega usaldada ja oma lähedale lasta.

Karjased tunnistavad nüüd avalikult seda, mis neile on teada antud. Küllap oli palju ka toona neid, kes pidasid karjaseid imelikeks, sest nad julgesid rääkida inglite kuulutusest ja taevaste vägede laulust. Nad võiksid ju vaikida, ehk mõtleme, et jätta endast targema inimese muljet, aga nad ei tee seda. Nad tahavad innukalt jagada neile teadaantut ja teevad seda nii, nagu nemad oskavad.

Lõpuks karjased pöörduvad tagasi oma karja juurde ja kiidavad Jumalat. Vägev kogemus ei tähenda karjastele täiesti uusi ülesandeid. Siin tuleb nähtavale kristlase vabadus. Nad saavad teha, mida nad kõige paremini oskavad ja kus end vajalikena tunnevad, kuid teevad seda ometi tänuliku meelega ja Jumalat kiites.

Omalt poolt tahan lisada veel ühe mõttekese. Nagu näha, Martin Luther on oma jõulujutluses esile tõstnud paljusid ilusaid vaimulikke seaduspärasusi. Tema rääkis loomulikult oma aja inimestele. Täna võib seda kõike tunduda isegi nagu liiga palju. Kui suudame aga ka ühe või kahe näite varal end ära tunda, tähendab see ikkagi Sõna ajatut puudutust.

Jüri Vallsalu

Foto: Kristjan-Jaak Nuudi

Aasta vanavanemad

Lauri Lend

Vanaema Estril ja vanaisa Tõnul on 6 last ja 8 lapselast. Pere on suur, kokku on meid 22. Kui targalt paigutada, mahume küünarnukk küünarnuki vastu kõik ühe pika laua taha istuma. Üldjuhul toimub see pühapäeviti, kui pärast Hageri koguduse jumalateenistust ning kooriharjutusi ühiselt teineteise argipäevategemisi ning sellega kaasnevaid rõõme ja muresid jagada saame. Pere vanim lapselaps on 8-aastane ning noorim aastane. Kõige nooremate eestvedamisel saab kaetud laud, samal ajal kui vanaema Ester toimetab köögis.

Tuleb tõdeda, et tema eeskujul on suurepärase kokakunsti omandanud ka pere kolm tütart. Neile meeldib ema aidata ning teda aeg-ajalt üllatada kodu koristamise, koogi küpsetamisega jne.

Kohila inimesed kokku moodustavad mõnusa ja nauditava kogukonna, kus elada.

Meie perele meeldib Kohila ning seetõttu soovib nii mõnigi pere liige just siinsetele lapsepõlvradadele oma kodu rajada. Oleks üdini kurb, kui vanavanemad näeksid oma lapsi ja lapselapsi ainult pühapäeviti, kindlasti ei kujutaks nad seda ise ealeski ette. Elu on palju põnevam, kui saad tööpäeva lõppedes lasteaeda pojapoeg Johannesele vastu minna ning võtta aega, et teineteise päevast rääkida.

Vanaisa Tõnul on eriline anne lapsed ennast kuulama panna. Juttu pole mitte riidlemisest, vaid sellest, kuidas armastava südame ja rahuliku hääletooniga võib laps hetkega unustada nutu, mis alles hetk tagasi suur koorem kanda oli. Vanaisa improviseerib erinevaid muinasjutulaadseid lugusid ja tavaliselt räägivad need sellest samast väikesest inimesest, kes tema juttu suurte silmadega kuulab.

Sellised hetked ja lood on saatnud meie pere kõiki lapsi.

Lastelastele meeldib vanaisa puhkpill, milleks on tuuba. See teeb teistest pillidest kõige madalamat häält ja on nii suur, et sinna on põnev lausa oma pead pista. Ka vanaema mängib puhkpilli, mis on pisut väiksem metsasarv. Mõlemad pillid kõlavad ka Hageri koguduse puhkpilliorkestris.

Võiks öelda, et vanaema Ester on meie pere lastelaste jaoks äärmiselt tähtis. Ta tunneb neid kõiki läbi ja lõhki ning mõistab nende vajadusi ning seda kas või kehakeelest, kui laps veel ei räägi. Ilmselt suurim vanaema fänn on 2-aastane Andreas, kelle jaoks vanaema sülle saada on tõeliselt hea tunne. Ester naudib aias nokitsemist ning hoolitseb selle eest, et iga taim tunneks ennast hästi. Lastele on tähtis anda oma panus ning pisikeste kastekannude ja rehadega vanaema aidata.

Marjade puhastamise ajal istutakse pigem lihtsalt seltsiks, aga üks sellelgi on oma eesmärk, et mõni mari ikka enda suhu ka jõuaks. Lapsed teavad, et Ester armastab kõiksugu lilli. Neid on talle tore kinkida ja kui mänguhoos pall mõnda neist tabab, siis vanaema üleliia ei kurjusta. Samuti meeldib

Estrile väga ömmelda, seda oskust saab ta rakendada Tohisoo mõisapargis asuvas Kohila koolituskeskuses. Märkimisväärne on fakt, et ta on ömmelnud endale kõigi kuue lapse pulmapäevaks uue ja uhke kostüümi.

Oma poolehoiu ja tunnustuse on Ester ja Tõnu meie poolt saanud nagunii. Oleme nende eeskuju ja abi eest tänulikud ning naudime aega nende seltsis. Uhkust tunneme ka! Illustreeriv näide sellest on 1. september, kui vanaisa tuubamängu saatel kooliteed alustasime. Paljudel meist seisab see veel ees.

Elari, Rael, Ruben, Merle, Mirjam, Lauri, Jakob Aaron, Johannes, Paul, Andreas, Lukas, Aada, Joel, Taavet

Foto: Elari Lend, Ester ja Tõnu Lend

Kohila valla 2017. aasta vanavanemateks valiti Ester ja Tõnu Lend, kes on Hageri koguduse aktiivsed liikmed. Õnnitleme teid selle tiitli puhul!

Milliste mõtete ja tunnetega võtsite vastu selle tunnustuse?

See esimese küsimuse vastus on küll juba kulunud, et see tuli meile täieliku üllatusena. Me polnud nagu väga kursiski, et neid üldse valitakse.

Kui palju lapsi, lapselapsi teil siis nüüd on? Kas mahute ikka ühe laua ümber ära?

Meil on siis kuus last ja kaheksa lapselast, seitse poissi ja üks tüdruk. Kodus on meil päris pikk laud ja praegu mahume veel ühe laua taha istuma, sest kõik veel päris iseseisvalt ei söö. Oleme ka juba mõelnud eraldi laste laua peale, aga siis jääb ju ära võimalus justnimelt vanaisa kõrval istuda.

Kui tihti laste ja lastelastega kohtute? Mida koos teete?

Lastelastega kohtume ikka päris tihti, välja arvatud Jakob Aaron, kes praegu elab koos oma vanematega Rootsis. Üsna sageli koguneme pühapäeviti peale Lambertuse koori proovi ühise laua äärde. Koos tähistame ka sünnipäevi.

Kas lapsehoidmist tuleb sageli ette?

Lapsehoidmisi tuleb ikka ette, aga hetkel on nad veel väikesed ja oma ema-isa on väiksematele veel vajalikumad.

Kas jagate lastele ja lastelastele ka oma kogemusi ja õpetussõnu?

Ega me eriti näpunäiteid ei jaga, aga pigem nad ise märkavad

meid ja meie tegemisi. Küsimisi on neil palju, millele vastust oodatakse.

Kuidas on olla vanavanem?

Vanavanem on väga tore olla ja kõik lapselapsed on väga armsad ning alati oodatud.

Milline roll on vanavanematel lastelaste elus? Mida vahvat koos teete? Meenutage mõnda toredat seika, mida olete koos läbi elanud.

Vanavanematel ei ole vast sellist vastutust kui lapsevanematel, aga nende muredele ja rõõmudele elame ikka kaasa.

Vahel tahavad nad juba vanavanemaid abistada, näiteks puude ladumisel või vanaemal pudru keetmisel. Suurematele lastele meeldib väga jutte kuulata, mida vanaisa oma elust räägib või siis lihtsalt välja mõtleb. Väiksemad naudivad aegajalt lihtsalt süles istumist.

Imeline vanaisa Agu Kaljuste

Said hiljuti imelise vanaisa tiitli*.

Milliste mõtete ja tunnetega Sa selle tunnustuse vastu võtsid?

See oli ikka väga suur üllatus. Kõigepealt, kui mulle helistati Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingust ja küsiti, et kas ma tulen kohale, siis ma ei saanud üldse aru, kuhu ma pean minema ja milleks. Tegelikult oli mulle postiga ilus kutse saadetud, aga kuna käin ainult kord nädalas Maalehte postkastist välja võtmas, siis seisis ka see kutse seal. Sündmus ise oli suurepäraselt üles ehitatud ja väga pidulik ja loomulikult andis meeli liigutava elamuse. Eneses ei näe ma küll mitte midagi, mida võiks imeliseks nimetada, olen täiesti tavaline.

Kui palju Sul lapsi ja lapselapsi on?

Meil abikaasa Liaga on viis last, kaks poega ja kolm tütar, lapselapsi on hetkel kaksteist (kuus tüdrukut ja kuus poissi). Kõige vanem nendest on viieteistaastane ja kõige noorem sündis alles 18. oktoobril sel aastal.

Kas lapsehoidmist tuleb sageli ette?

Lastelastega koosolemist tuleb ikka päris sageli ette, väikesi on vahel vaja ka hoida, suuremaid kooli või lasteaeda sõidutada. Mitmed nendest on juba päris suured, kellega on lihtsalt mõnus koos olla. See on nii tore, et nad tahavad ise heameelega meie juurde tulla, isegi mõnikord nõuavad seda ja siis peab vanaema kindlasti pannkooki tegema.

Mida vahvat oled koos lastelastega ette võtnud?

Foto: Sigrid Põld. Lia Kaljuste ja Agu Kaljuste

Oleme mõned korrad püüdnud kogu suure perega üheskoos midagi ette võtta. Ühel talvel käisime Otepääl mäest alla sõitmas. Kord suvel olime koos Hiiumaal, üürisime palkmaja,

päeval uudistasime kauneid kohti, õhtuti aga istusime koos, grillisime vorste ja lihtsalt vestlesime. Meie 40. pulma-aastapäeval tegid lapsed meile üllatuse, viisid meid Pärnusse. Elasime ilusas villas, käisime ujumas, õhtul istusime koos pidulauas. Kui nüüd rääkida, mida just lastelastega oleme koos teinud, siis poistega muidugi puutööd. Neil on luba vanaisa töökojast võtta lauajuppe ja liiste, haamrit ja naelu ning kruvisid ja siis valmivad igasugused ehitised! Suuremad tüdrukud on ise vanaisale abilised. Kuna olen tegelenud natuke kaminapuudega, siis nemad on karmid puude kottidesse pakkijad.

Kas jagad neile ka oma kogemusi ja õpetussõnu?

Ei ole küll mingeid suuri õpetusi lastele jaganud, aga eks tavalise tegevuse käigus ole kindlasti olnud võimalik näpunäiteid anda. Poisid mõnikord enne magama jäämist küsivad, et räägi vanaisa, kuidas siis oli, kui sina väike olid.

Meenuta mõnda toredat juhtumist.

Toremaid asju on kindlasti palju... On nii tore, kui viieaastane Noah, kellega me saame kõige rohkem koos olla, sest elame ühe katuse all, tuleb hommikul poolunisenä vanaisa kaenla alla, et koos hommikust süüa. Õhtul ei lähe aga enne magama, kui vanaisa on koju jõudnud, et siis koos õhtuteed juua.

Tahad Sa veel midagi lisada, mida ma ei küsinud?

Sellel pidulikul sünnimisel Tallinnas Poska tänaval, kus see kõrge tiitel mulle üle anti, oli mul võimalus korraldajatele ka mõned tänusõnad ütelda. Seal tuletasin ma meelde oma vanaisa ja seda imelist tunnet, kui võisin ühel külmal talvapäeval pugeda suure rehe ahju peale tema kaissu sooja. Tahtsin sellega ütelda, et see, kui me saame üksteise lähedust tunda on kõige olulisem, ükski kallihinnaline kingitus ei kaalu seda üles!

Lapsed ja lapselapsed kommenteerivad:

Ruuben - mul on väga uhke tunne, et minu vanaisa selle sai.

Noah arvas et see pole tore vaid väga tore :)

Sigrid: Arvan, et isa on seda igati väärt. Ta on väga lihtne inimene ja mingid suured ordenid teda ei huvitaks. Usun,

et just sellepärast on see märkamine talle oluline. Lapsed talle meeldivad ja see kuidas ta nende jaoks aega leiab on fenomenaalne!

Nii et rõõm on suur ja tema üle väga hea meel.

Kristiina: Tundub, et tiitel on pannud talle veel suurema vastutuse.

Marta ütles, et nüüd veab ta mind veel rohkem ühest kohast teise, kui vaja.

Lastelastele tuuakse veel rohkem head-paremat. Mitmed „ammu unustatud tegemata asjad“ on järsku päevakorral ja lahendatud. Ja üldse hoiab ta seda tiitlit omal kuklas ja püüab „vääriliselt käituda“, kuigi olen talle öelnud, et tiitel anti juba tehtud töö eest ja sa ei pea seda enam välja teenima. Nii jätkub meil, tänu Jumalale, elu koos imelise vanaisaga.

Oleme perega täiesti vaimustuses aga ka sellest üritusest, mida Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingus ehk väärrika vananemise akadeemias korraldati. Maja ise, need inimesed ja tseremoonia lähtus kõik suure tähega mõistest „väärikas“. Midagi sellist ei osanud me keegi oodata ega teadnudki, et selline koht üldse olemas on!

Isa pole ühiskonnas laiemalt midagi silmapaistvat teinud, tema tegemised jäävad kiriku sisse, seega oli rõõmsaks üllatuseks, et seda tunnustati ja kirikut peeti oluliseks!

Interjuueeris Aiui Sepp

**2006. aastal loodi Eesti Vanurite Eneseabi- ja Nõustamisühingu (VENÜ) juurde Vanavanemate Fond, eesmärgiga tõsta esile vanavanemate sisukaid tööaastaid, viljakat ühiskondlikku aktiivsust, elujaatavat hoiakut, tänaseni kestvat eneseteostust ja lastelastele jagatud hoolt ja armastust.*

Koostöös maavalitsustega pärjab fond igal aastal imelise vanaema ja vanaisa tiitliga neid vanavanemaid, kes oma lapselastele jagatava hoolet ja armastuse kõrval leiavad aega ja tahtmist tegusaks kaasalöömiseks oma kodukohas.

Hageri pühapäevakooli õpetaja Lia Kaljuste

Millal ja kuidas Sa alustasid oma pühapäevakooliõpetaja teed?

Väga ammu. Aasta oli siis 1973. Minu esimestest pühapäevakoolilastest on mõned juba 50-aastased.

Martin Kelement või nagu me teda siis kutsusime - onu Martin, oli kogunud lapsi ja noori juba aastast 1956. Mina liitusin selle grupiga aastal 1964, kui läksin Tallinna keskkooli. Varem olin üksikud korrad koos vanema õega nende tegemistest ikka osa saanud ka.

Noortest said täiskasvanud ja uus põlvkond lapsi oli sirgumas.

Neid oli päris palju. 1973. aastal enne adventi kutsus onu Martin mind endale abiks. Ja nii see algaski.

Nõukogude ajal ei olnud võimalik kiriku juures avalikult lastetööd teha.

Et mitte probleemidesse sattuda, käidi erinevates kodudes sünnipäeva või mõne muu tähtpäeva nime all. Kuna väiksemad lapsed tulid koos vanematega, siis olid ka vanemad alati tunnis - lastetunnis, nagu me tookord nimetasime, vältimaks keelatud sõna - pühapäevakool.

Kust tulid lapsed?

Lapsed tulid kristlikest peredest, kes kõik olid enamasti juba omavahel tuttavad. Enamik oli Tallinnast, aga ka Keilast, Hagerist, Kuusalust, Mustveest, Tamsalust jne.

Kuidas olid tunnid korraldatud?

Tunni ülesehitust ja metoodikat polnud kuskil võimalik õppida, toetuda sai vaid oma kogemustele ning intuitsioonile. Õppematerjalina oli kasutada ainult Piibel ja mõned ennesõjaaegsed kristlikud lasteraamatud, aga neid oli väga vähe.

Kui mina alustasin, siis õige varsti jaotasime lapsed vanuse järgi rühmadesse. Alguses oli kaks vanuserühma. Siiski päris pikka aega jutustas onu Martin tunni alguses kõigile ühiselt teemakohase loo. Seejärel läks üks rühm laulutundi, mida viis läbi Eli Lend, teised jäid minuga nn jututuppa, pärast rühmad vahetusid. Püüdsin teema käsitlemisel arvestada laste vanusega. Eli alustas muusikaõpetajana samal aastal kui mina. Kogunesime kord kuus, vahel ka tihedamini. Mõni aasta hiljem lisandus vanuserühmi veelgi. Abiks tulid uued pühapäevakooliõpetajad - Laine Pootsmaa ja Anne Maasalu. Veel mõni aasta hiljem, kui esimesed lapsed olid noorteks sirgunud, hakkas nende rühmaga tegelema Randar Tasmuth (praegu dr theol., EELK UI dekaan).

Tolleaegne Hageri koguduse õpetaja Paul Saar kutsus 1976. a. kevadel kõik lapsed Hagerisse oma tütre Anna 5. a. sünnipäevale. Anna oli selleks ajaks juba aasta käinud nn lastetunnis. Meeldejääviks ja eriliseks tegi tolle korra see, et Paul Saar kutsus kõik sünnipäevalised päeva lõpul ka kirikusse ja õnnistas lapsi ümber altari. Sellest sai kevadine traditsioon hooaja lõpetamiseks. Enamasti toimuski see Hageris, mõned korrad ka Kuusalus. Tänapäeval on täiesti loomulik, et lapsed tulevad kirikusse, aga sel korral tõusis pisut kartus südamesse - ega ometi mõni pahatahtlik inimene ei juhtunud nägema.

Paaril aastal kogunesime jõulupuu ümber EELK Konsistooriumis, sest pastorite lapsed võisid seal oma jõuluõhtut korraldada ja meie lihtsalt olime nende külalised. Selline kogunemine oli lubatud.

Millised olid tol ajal suuremad väljakutsed?

Kuidas ja millega tundi sisustada ilma abimaterjalideta - see oli alati väljakutse. Praktiliselt ainult piibel ja meisterdamisoskus ka, kui vaid materjali leidis. Ei olnud nii nagu praegu, kus on olemas igasugused abimaterjalid, tunniteema kohta võib lugeda internetist, kasutada slaidide, videoid, filme ja aastatega on ju endalegi kogunenud arvestatav kogus õppematerjale. Tookord ei olnud võimalust õppida. Kordamiste vältimiseks koostasime aastakava. Kogu töö käis ainult isikliku vastutuse tasandil - mingisugust organiseeritust kiriklikus lastetöös ei tohtinud olla.

Kas oma lapsed olid ka tunnis kaasas?

Abikaasa Agu käis enamasti kaasas ja oli oma lastele hoidjaks,

kui nad veel väga väikesed olid. Kõik meie lapsed on olnud algusest peale kaasas - muud varianti ei olnud.

Sidemed soomlastega, kuidas need tulid?

Esimesed sidemed soomlastega tulid teiste konfessioonide kaudu. Oli keegi Saara Soomest, tõeliselt innustunud ja motiveeritud misjonär, kes käis kaks-kolm korda aastas Tallinnas koos mõne kaaslasega. Ka mind kutsuti sellisele „põrandaalusele“ koolitusele. Neil olid reisikohvrid täis värvilisi pabereid, üksikuid pilte, mis oskuslikul kokkupanemisel moodustasid pildi mõne piiblitoo kohta, vildikaid, tekstimaterjale, kristliku sümbolikaaga kleepse jne. Sellisest abimaterjalist ei osanud me seni unistadagi.

Saara jutustas meile piiblitlugusid, neid piltidega ja erineva metoodikaga lapsepärasemaks tehes. Nii saime algteadmised ka lapse usulisest arengust ja pedagoogikast. Nii me õppisime. Piltide kogu Jeesuse elust ja tegevusest flanellograafina tundus kõigile imeline. Pilte sai hõlpsasti kinnitada flanelitahvlile, mis omakorda oli meie jaoks põnev uudis. Oli ime, et piirivalve seda ei avastanud ega konfiskeerinud. Kahjuks oli neid pilte vaid üks komplekt.

Laenutasin seda mõneks ajaks endale ja lihtsalt joonistasin samasugused. Surusin pildid vastu akent ja joonistasin niiviisi valgele paberile kontuurid. Neid pilte oli mitusada. Peale värvimist tuli need ka välja lõigata ja sametpaber tagaküljele kleepida, et oleks võimalik tahvlile asetada. Mäletan, et selleks kõigeks kulus mul mitu kuud hiliseid öötunde. Värvida sain alles siis, kui väikesed abilised juba magasid, muid oleks kogu tuba vesivärvidega üle maalitud.

1980ndate lõpupoole tulid koolitajad juba Soome kiriku Lastekeskusest ning väga põhjalikud ja huvitavad koolitused hakkasid regulaarselt toimuma Tallinnas Püha Vaimu kirikus. Palju enesekindlust andis kuuekuuline kursus Soomes Järvenpää Lastetöö Instituudis. Meid oli Eestist 24, kes läksid õppima. Läbisime seal üldteoloogia ja religioonipedagoogika algkursuse, lisaks veel mitu muud seonduvat ainekava. Üheksakümnendate aastate alguses läbisin ka EELK UI-s kahe ja poole aastase kursuse, kus lisaks teoloogilisele ainekavale lisandus religioonipedagoogika, noorsoo- ja diakooniatöö.

Pühapäevakool enne ja pärast Eesti taasiseseisvumist.

Juba enne taasiseseisvumist oli olukord pisut leebemaks läinud või meie julgemaks.

Viimastel aastatel, kui lapsi kogunes juba viiekümne ringi, ei mahtunud me enam kõik koos kodudesse. Siis kogunesid erinevad vanuserühmad eri aegadel ja kohtades ning mõnikord kasutasime selleks ka Tallinna Jaani kiriku või Nõmme kiriku ruume.

See oli aeg, kui väga paljudes kogudustes alustasid pühapäevakoolid.

Eelmise nn põrandaaluse kooskäimise lastetundide nime all lõpetasime ühise laagriga Hageri palvemaja õuel 1989. aastal. Sinna kogunesid koos peredega kõik, kes kunagi olid lastetundides käinud.

Uusväljakutsekaasnesikkaka ja kestab seni: pühapäevakooliga liituvad lapsed ei ole enam ainult kristlikest kodudest ja neil võivad puududa täielikult teadmised ning arusaam usust. Kaanani keelega (kirikukeel, piiblikeel, toim.) peab ettevaatlik olema.

Millise muutuse töid kaasa vabaduse tuuled?

Hageri kirikusse kogunes lapsi lisaks kohalikele ka Kohilast, Haibast, Varbolast – kokku üle 150, kes soovisid tulla pühapäevakooli. Tunnid toimusid nii kirikus kui ka kogudusemajas pühapäeviti enne jumalateenistust. Anne Maasalu jätkas endiselt õpetajana ja õnneks leidis koguduseliikmeid, kes olid valmis selles tööloigis vastutust kandma. Nii lisandusid erinevatel aegadel Ester Lend, Aivi Sepp (Maasalu), Merle Põder (Kaar), Piret Kuutok (Jaanimägi), Väino Maasalu, Pille Lindre, Pille Valdek (Vahtramäe), Riina Ots (Mänd), Urmas Soomere.

Palvemaja ja selle tagasihoidlike võimalustega hoov jäid paljudeks aastateks meie laagripaigaks. Kõik magasid telkides ja meid kogunes enamasti kahesaja ringis. Ise ka imestan, kuidas me mahtusime ja hakkama saime? Mitu suve osalesid laagris Maidla lastekodu lapsed ja lastekodu direktor Valve Viljak oli meie asendamatu kokatädi. Tookordne kaunis laagrilipp südame, risti ja ankruga pidas kaua vastu. Alles paar aastat tagasi tegime uue samasuguse. Laagrid on alati olnud oodatud suursündmusteks.

Kuidas on ajad muutunud Eestis ja pühapäevakoolis? Kas ja kuidas on lapsed muutunud selle aja jooksul?

Nii nagu muutuvad välised elutingimused ja ühiskond, muutuvad ka inimesed. Eks see ole loomulik elu ja muutumise protsess. Lapsed on sellest mõjutatud samamoodi nagu meie kõik. Lapsed on tänasel päeval vast pisut julgemad, nad avaldavad oma mõtteid ja on aktiivsed, on ka natuke rahutumad ning tänu paljudele infokanalitele ka teadlikumad. Pühapäevakoolis tähendab see eelkõige, et tunni ettevalmistamisel tuleb sellega arvestada ja pingutada, et nende tähelepanu püsiks teemas. Ma muidugi ei arva, et see paar tundi kaks korda kuus oleks lapse kristlikus arengus määrav. Põhilise annab ikkagi kodu ja kasvatus, ka kristlik kasvatus on vanemate ülesanne, meie saame olla abiks ja toeks.

Kuidas on tänasel päeval lood laagritega?

Laagrid on jätkuvalt populaarsed. Võrreldamatud on muidugi välised tingimused, mida pakuvad tänapäevased laagrikeskused. Telgis magamine pakuks ehk paljudele lastele ikka põnevust, aga sellistes olmetingimustes nagu 1990. aastatel oli, ei kujuta enam laagri korraldamist ette. Meie

koguduses on mitmel viimasel aastal toimunud perelaagrid ja on imetore, et pered saavad koos olla ning ühiselt tegutseda. Oleks tore, kui see traditsioon jätkuks. Samas on võimalik suureks sirgunud lastel osaleda ka omapäi LNU (EELK Laste- ja Noorsootöö Ühendus) korraldatavatel kirikunoorte päevadel.

Mis Sulle kõige rohkem meeldib õpetaja rollis?

Sära laste silmis, tagasiside laste poolt. Pühapäevakooliks valmistumine nõuab palju, aga hea osadus lastega annab tagasi veel rohkem. Mõni laps muutub eriti lähedaseks, tekib hea side, mis võib kauaks kestma jääda. Üks endine laps toob mulle igal aastal jõuludeks oma küpsetatud ja kaunistatud piparkoogi, mis on minu meelest väga armas.

Kas oma (lapsepõlve)kodust oled saanud mõjutusi pühapäevakoolitööks ja üldse eluks?

Kindlasti. Kasvasin ju kristlikus peres. Isa oli kohalikus Tuhala kirikus jutlustaja. Isal oli kombeks lõpetada laupäeval päevatööd küllalt varakult. Õhtu kulus tal Piibli lugemisele ja mis eriti meelde on jäänud, et ta istus harmooniumi taha ning mängis ja laulis. Vahel laulsime koos. Kui seda meenutan, kuuleksin justkui ikka veel oma meeltes ta ilusat lauluhäält... Kui ema ka oma argitoimetused lõpetas, olime ühiselt õhtupalves. Pühapäevahommikuti pidas isa ühise hardushetke koos lauldes, Piiblit lugedes ja palvetades. Mida aeg edasi, seda suurem on tänu vanematekodule mõeldes.

Kui kaua Sa plaanid jätkata oma tööd?

Sellel on nii, et kui õigel ajal ei oska lõpetada, võib liiga kauaks jääda. Olengi vist jäänud. Aasta pärast täitub 45 aastat. Mul on väga hea meel, et meie koguduses on järgmise põlvkonna hulgas inimesi, kes on ennast juba sidunud selle vastutuse ja tööga.

Veel Sinu poolt mõtteid?

Ristimistalituse lõppedes pannakse nii vanematele kui ka ristivanematele ja koguduselegi südamele ristitud lapse eest palvetada. Tehkem siis seda vanemadena, ristivanemadena, kogudusena - just kogudusena! Ja mitte ainult nende laste pärast, kes on toodud Jeesuse juurde ristimises, vaid ka nende pärast, kes elavad meie ümber ja keda pole toodud Kristuse juurde, kellele ei räägita Jumala armastusest, kes ise ei oska veel tulla... palvetagem nende laste pärast.

Interjuueeris Louise Flensburg Lend

Lia Kaljuste tänuväärset tööd on märgatud ja tunnustatud:

EELK Teeneteristi III järk 2007. aastal

Valgetähe V klassi orden 2011. aastal

Saame tuttavaks – Kohila Mõisakool

Meie vallas, Kohilas tegutseb üks omanäoline kool – Kohila Mõisakool.

Uurime direktor **Anu Nigesenilt**: mis kool see selline on?

Kust ja kuidas tuli mõte mõisakool luua? Kui kaua on juba tegutsenud?

Mõte kooli loomisest sündis julgetel Kohila lapsevanematel. Algatusrühma kogunenute pedagoogilised prioriteedid kohtusid punktis, mis keskendus tõekspidamisele, et tähtsaim, millele koolis keskenduda tuleb, on lapse areng. Sinna liitus ka soov lähtuda kristlikust väärtussüsteemist. Partneriteks neile said Vanalinna Hariduskolleeegiumi eestvedajad, eelkõige Kersti Nigesen, kelle maakodu asub siinsamas, Hageri kihelkonnas, Pukamäel, Raja talus.

Kohila Mõisakoolis alustasid esimesed lapsed kooliteed 2013. aastal. Muidugi tähendas see seda, et kooli algatajatel käisid ettevalmistustööd juba ammu enne. 2012. aasta sügisel alustas suur osa neist samadest lastest eelkoolis, mille tunnid toimusid Tohisool, Kohila Koolituskeskuses. Paralleelselt tuli tegelda kõikvõimalike ametkondlike dokumentide koostamisega, koolile ruumide otsimise ning nende sobivaks seadmisega.

Millistel alustel kool tegutseb? Kuidas on Vanalinna Hariduskolleeegiumiga seotud?

Vanalinna Hariduskolleeegiumiga (VHK) on kool seotud eelkõige inimeste kaudu. VHK on Tallinna linnale kuuluv munitsipaalkool, aga tema juurde loodi juba üsna alguses lapsevanemaid ja õpetajaid koondav MTÜ Miikaeli Ühendus, mille eesmärgiks on traditsioonilisel kristlikul maailmavaatel põhineva kultuuri- ja hariduskeskkonna arendamine ja toetamine. Täna on Miikaeli Ühendusest saanud kahe kooli pidaja, need on Püha Miikaeli Kool Tallinnas ja Kohila Mõisakool.

Kes saavad siia õppima tulla? Kas kõik soovijad pääsevad kooli või on katsed ka?

Kooliga liituma on oodatud kõik pered, kes peavad oluliseks meie pedagoogilises kontseptsioonis kirjeldatud põhimõtteid. Kooli valik on vanemate jaoks väga oluline otsus ja seda kaalutakse tõsiselt. Mõisakooli tulla soovijate hulk on aastatega tasapisi kasvanud. Küllap on see märk usaldusest.

Kuna meie kooli õppeprogrammi hulka kuulub ka intensiivne inglise keele õpe alates esimesest klassist, peame välja selgitama, kas tavapärasest suurem koormus on lapse jaoks sobiv. Seetõttu osalevad kõik kooli kandideerijad tutvusuuringul.

Kui palju on koolis õpilasi? Kas poiste ja tüdrukute klassid on eraldi?

5 aastat tagasi, kooli algaastal õppis siin 18 last, täna on koolis 133 õpilast. Esimesest neljanda klassini on kaks paralleelklassi: poiste ja tüdrukute klass. Vahetundides ning

ühistegevustes on poisid-tüdrukud loomulikult koos. Poisid ja tüdrukud mõtlevad ja õpivad erineval moel ning neid eripärasid arvestades saame neile kasvamisel-kujunemisel toeks olla. Ainult viies on nõ segaklass, sest esimesel aastal ei olnud laste hulk veel nii suur, et oleks saanud eraldi klasse moodustada.

Kas ja kuidas erineb õppekorraldus riiklikest üldhariduskoolidest?

Õppekorralduse osas tõenäoliselt mingeid väga suuri erinevusi ei ole, väiksemaid vast küll. Tasapisi läheme üle üldõppele st. õpetaja saab ise planeerida aineid, teemasid ja võimalusel tunni pikkust, arvestades laste vajadusi. Küll aga peame oluliseks, et kogu koolielu aluseks on väärikas ja üksteise märkamisele rajatud suhe laste-õpetajate-vanemate vahel.

Kool toetub kristlikele väärtustele. Milles see väljendub? Kas koolis on ka usuõpetus?

Kas ja kuidas tähistatakse kiriklikke tähtpäevi? Millised seosed on Hageri kirikuga ja Kohila kogudustega?

Kristliku väärtussüsteemi aluseks on sügavalt isikuline, armastusele toetuv suhe inimese ja Looja vahel. Selle poole tuleb püüelda ka meil. Just samalaadset sidet püüame hoida kõikide koolipere liikmete vahel, nii õpetajate-õpilaste, õpetajate-lapsevanemate, laste ja vanemate vahel. Vastandina sellele on käsitlus koolis toimuvast kui teenuse osutamisest. Alklassides on tunniplaani osaks usuõpetus kord nädalas. Õpetaja Siilas Kask on laste silmis väga hinnatud. Usuõpetus pole konfessionaalne, õpitakse tundma kristlikku pärandit ja maailmapilti.

Meie kooliaasta kalender ehitub peamiste kirikupühade ümber, selle keskmes on Jõulud ja Ülestõusmispuhad. Koostöös Kohila erinevate kogudustega käime aasta jooksul teenistustel erinevates kirikutes: kooli sünnipäev, mis on 1. oktoobril on õigeusu kalendris Kaitsja Jumalaema püha, sel puhul peame palvuse Kohila õigeusu kirikus. Samasse pühakotta seame sammud ka hingedeaja algul, siis saab iga laps süüdata küünla mõeldes tema jaoks olulistele lahkunutele.

Advendiaja alguseks koguneme Kohila Baptistikoguduses. Koostöös kogudusega valmistavad II klassi lapsed õpetajate juhendamisel ette Jõuluevangeliumi, mida kantakse ette Kohila lasteaedade lastele.

Kooli pidulik jõuluteenistus toimub Hageri kirikus, siin saavad Jõuluevangeliumist osa ka ülejäänud koolipere liikmed, koos vanemate ja sõpradega.

Kahel viimasel aastal on lapsed ka Ülestõusmispuhadeks ette valmistanud väikese etenduse, mille kaudu seda müsteeriumi kaaslastele mõtestada. Ka neid etendusi on lasteaialapsed vaatama kutsutud.

Kooli üks pikemaajalisi traditsioone, teisel jõulupühäl toimuv heategevuslik kontsert, on seotud Hageri kirikuga.

Kuna meie kooli saal ei mahuta kogu kooliperet enam korraga ära, otsisime kooliaasta lõpuaktuseks ruumi ja selleks sai Hageri vennastekoguduse palvemaja. Väärikas ajalooline hoone ja suur hulk lapsi moodustasid selleks päevaks justkui aegade silla.

Vaimne ruum peab olema koolile pealisehituseks ja selle

ülesehitamisele kaasaaitamise eest oleme tänulikud kõikidele meie valla kogudustele.

Kas soovite veel midagi lisada, mida ma ei osanud küsida?

Usun, et meid ühendab see, et oleme kutsutud hoidma pärandit, mis meile on jäetud, olgu see silmale nähtav või nähtamatu.

Intervjueeris Aiivi Sepp

Foto: Toomas Pöld. Kirikuaastapäev..

Hageri pasunakoor 70

Sigrid Pöld

Pasunamuusika ja pasunakooride traditsioon, mis veel viiskümmend aastat tagasi oli meie kirikute ja koguduste juurde kuuluv üsna tavapärane nähtus, on tasapisi olnud hääbumas, et mitte öelda varjusurmas. Seda enam on põhjust tänulik olla ja rõõmustada, et meil on Eesti kirikus mõned lipulaevad, mis madalseise trotsides ikka vastu peavad ja nüüd taas uuele elule ärkavad.

Hageri pasunakoor, mis on kogu oma eksisteerimisaja vältel olnud igasugustes olukordades – kord pole pille, kord pole dirigenti, kord pole ehk õigeid noote, siis võetakse valitseva riigivõimu poolt pillid ära, siis jälle on pillid, aga need pole kasutuskõlblikud jne – on kõigele sellele vaatamata vastu pidanud. 5. novembril rõõmustas pasunakoor meid Hageri kirikus koos kahe sõpruspasunakooriga Koselt ja Raplast.

On sõnul kirjeldamatu, mis toimus sel pühapäeval Hageris. Täna muutuvas maailmas püüab igaüks millegi uue ja huvitava välja tulla. Nii ka Hageri suhteliselt vana pasunakoor. Nii nooruslikult pole neid ammu mängimas kuulnud. Kaasatud oli nii Eesti Filharmoonia esitenor Raul Mikson kui väikesed löökpillimängijad. Rääkimata sellest, et pasunakoori mängijad mitte ainult ei mängi, vaid ka laulavad! Jumalateenistusel teeniti sõna otseses mõttes kaasa. Ega orelile seekord väga sõna antudki. Kuulsin pärast, kuidas organist „kurtis“, et pole ammu kirikus nii palju külmetanud, sest polnud suurt midagi teha! Aga see oli pigem positiivses võtmes öeldud, sest kui tihti sa ikka kuuled korraga 30 pasunamängijat koraale saatmas. Väga vahvalt olid jaotatud salmid erinevate koosseisude vahel – kord mängis trio, siis

ansambel, siis kõik koos, siis üks koor, siis jälle teine jne. Need, kes parajasti pilli suul ei hoidnud, laulsid koraale kaasa. Võimas! Meeliülendav ja südantsoojendav.

Joel Ots oma oskuste, teadmiste ja professionaalsusega on teinud Hageri pasunakoorist suurepärase koosseisu. Tema oskus valida repertuaari, panna mängima erineva taseme ja oskusega pillimehi just talle sobivat partiid on imekspandav. Seda kõike teeb Joel oma töö kõrvalt, elades koos perega suisa 80 km kaugusel Hagerist.

Hageri pasunakooris on järjest rohkem näha ka noori mängijaid, kes Kohila Koolituskeskuses Aigar Kostabi käe all puhkpilli õpivad. Aigar on poisid sujuvalt Hageri koguduse pasunakoori mängima suunanud.

Sel pühapäeval võis Hageris tõdeda, et pasunakoori traditsioon pole meie kirikus siiski kadumas, vaid kasvamas. See on puhas rõõm! Nii kaua, kui meil on tegutsemas suurepäraseks dirigendiks ja puhkpilliõpetajaks Meelika Mikson, Joel Ots, Aigar Kostabi ja Kahro Kivilo – on kõik hästi.

Meelika Mikson: Ma olen väga tänulik, et olen sellesse toredasse seltskonda sattunud. Hageri pasunakoori igalt liikmelt on väga palju õppida - suhtumist ja austust teiste ja enda ja elu vastu. Nad on väga sõbralikud ja vastutulelikud inimesed ning oskavad väga meisterlikult ka pilli mängida. Juubeli tähistamine sel pühapäeval jumalateenistusel oli nii hästi läbi mõeldud, et sain sellest täieliku elamuse. Mainimata ei saa jätta ka neid võrratuid pidulaudu, mis sellistel puhkudel pasunakoori naiste poolt on ettevalmistatud.

Kahro Kivilo: Hageri pasunakoori sünnipäevateenistus - see tähendas kohe algusest tõelist meeleliigutust, kui

see suur koor, vanad ja noored koos, protsessiooniga end altarisse mängis! Nii hästi! Ei usu, et seda enne Eestis tehtud on! Teenistus ise - pasunate rõdul oli tunda pingelist ja kohusetundlikku valmisolekut kaasa teenida, kohalolekut liturgias, vaheldusrikas koraalide mängimine lisas elevust ja elavust! Puhkpill tähendab alati pidu! Inimestest oli hea meel. Saksamaa pasunateenistuse (Evangelischer Posaunendienst in Deutschland E.v.) kodulehel on 11 lauset selle kohta, mis on pasunakoor. Üks lausetest kõlab umbes nii: pasunakoor on väljamängitud Rõõm! Rõõmsat teenimist edaspidigi kõigile, kellel eluõhku on (Ps 150).

Aigar Kostabi: See aasta on minul olnud suur aastapäevade aasta. Nüüdseks on 3 möödas ja võib rahuliku südamega tagasi vaadata.

Üks neist oli Hageri koguduse pasunakoori 70. aastapäev. On hea meel, et minugi väike osa on selle toreda pillikooriga seotud. Püüan ka edaspidi tublimeid edasijõudnud pillipoisse-tüdrukuid sinna mängima suunata.

Imetlen Joeli suurt panust orkestri arengusse ja ka uute liikmete leidmist, mis tänapäeval pole sugugi lihtne. Orkestri arengule on kindlasti hoogu andnud endiste tugevate pillimeeste "pillihaaramine" üle pikkade aastate ja Meelika kaasalöömine orkestri töös.

Kontsert oli suurepärase, kõik sujus tõusvas joones. Palju andis juurde nii paljude dirigentide kaasamine orkestri ees. Igauks oli oma nägu ja see rikastas orkestrite üldkõla! Muidugi - milline ansambel oli Hageri pillimeestel välja pakkuda.

Selline tase innustab kõiki veelgi rohkem otsima paremaid tulemusi. Igatahes vaimustav pühapäev oli Hageris!

Foto: Kristjan-Jaak Nuudi

Pasunakoori mõiste ja tähendus

Joel Ots

Suur rõõm oli tähistada Hageri pasunakoori aastapäeva kooriruumis ja kooripeal, sest ainult kirikus on sellised hea akustikaga *koori* nime kandvad hooneosad. Miks on meie puhkpilli-koosseisu nimi pasunakoor? Heal lapsel on mitu nime, 70 aasta jooksul oleme kasutanud sõnu: puhkpilliorkester, vaskpilliansambel, puhkpillikoor jne. Nüüd oleme jäänud algupärase nime juurde - pasunakoor.

Sõna *koor* (kreeka *choros*) on pärit Vana-Kreeka teatrist, kus lauljatest ja tantsijatest koosnev esinejate rühm esitas üheskoos sündmuste kommentaare. Kiriku idaosas olevat ruumi, kus asub peaalтар, nimetatakse sakraalarhitektuuris kooriruumiks, seal laulsid koorid. Hiljem kolisid muusikakollektiivid koos oreliga empoorile (rõdule), mida nimetatakse kooripealseks.

Sõna *pasun* on tulnud meile saksa keelest (*Posaune*), mis omakorda on pärit vanast prantsuskeelsest sõnast *busine*, mis eesti keelde tõlkides tähendab instrumenti nimega *tromboon*. Esimesed vaskpilliansamblid tekkisid 15. sajandil Itaalias, kus mängiti tromboonisarnaste kulissiga (U-taoline liuglev toru) instrumentidega (*tromba*). Inglased muutsid Itaalia sõna *tromba* ja võtsid kasutusele nime *trombone*, kus *tromba* tähendab trompetit ja lõpp *one* suurt ehk suur trompet. Eestis muudeti 20. sajandil akadeemilises keeles kulissiga pasun trombooniks, aga soome keeles on tänaseni *pasuuna* või *vetopasuuna*.

19. sajandi keskel tekkisid Eestis sakslaste eeskujul esimesed pasunakoorid. Igäiks tahtis olla pillimees, pasunat mängida

oli auasi. Vaestel ei olnud võimalik pasunat osta. Kõik vanad puhutavad rahvapillid nimetati ümber pasunaks, karjasarv sai nime karjapasiun jne. Instrument *pasun* oli nii populaarne, et muutis tänu saksa mõjudele eestikeelse piibli tõlget. Meie piiblis on mitmes kohas sõna *pasun*, aga soome ja skandinaavia keeltes *sarv* või *trompet*. *Psalm 150:3* Kiitke teda *pasuna helidega*, soome keeles *Ylistäkää häntä raikuvin torvin*.

Eesti keele seletavas sõnaraamatus (EKSS) on pasunakoori vasteks antud: „VAN puhkpilliorkester“. Kas pasunakoor on vana asi? Sõna *orkester* on väga vana termin. Pasunakoori traditsioon kirikumuusikas sai alguse Saksamaa vennastekogudusest Herrnhutis 1731 ja on tänase päevani populaarne. Kokku tegutseb Saksamaal seitse tuhat kiriku pasunakoori, kus on üle saja tuhande mängija. Pasunakoor on nagu mobiilne orel, mis võimaldab kiiresti esinemiskohta muuta. Saksamaal nimetatakse pasunakooriks ainult neid puhkpillikoosseise mis kuuluvad kiriku juurde, kultuurimajades ja rahvamajades tegutsevad orkestrid ja ansamblid. Eestis on mõned staažikad puhkpilliorkestrid võtnud tagasi vana algupärase nime *pasunakoor*, ütleme neile tere tulemast kiriku kooriruumi mängima. Vaatamata sellele, et kunagi panid eestlased suurest vaimustusest igale häält tegevale torule nimeks *pasun* ja sellega veidi lörtsisid väärikat nime, kanname meie uhkusega edasi nime *pasunakoor*. Saame selle eest olla tänulikud kreeklastele, prantslastele, sakslastele ja see nimi näitab, kuhu me kuulume.

Foto: Kristjan-Jaak Nuudi

Teater palvemajas

Tanel Ots, Hageri koguduse liige

Oleme harjunud, et teatrid avastavad oma suvelavastusteks uusi paiku. Need on vanad tehasehooned, mõisad ja looduskaunid kohad. Ilmselt pole Eesti teatri ajaloos varasemat kogemust etenduse andmiseks tegutsevas palvemajas, vennastekoguduse palvemajas. Seega on EMTA Lavakunstikooli diplomilavastuse "Ja peaksin sada surma ma" etendumine Hageri palvemajas igal juhul märgiline sündmus kogu Eesti teatriloo. Ajalugu tehti möödunud suvel ka palvemaja seisukohalt. Nii suurt hulka, lausa tuhandeid esmakülastajaid pole meie armas hoone vist varem näinud oma kahesaja-aastases eluloos. Oli ülivõrdes kiitust, aga kostis ka teravat kriitikat. Haruldasele vähe leidis eestlastele nii omast leiget ükskõiksust. Seega, läks korda.

Aga miks on selline sündmus nõnda tähelepanuväärne? Esiteks seepärast, et vennastekoguduse palvemaja ja teater on teineteisest alati üsna kaugel seisnud. Ilmselt võib sarnast hoiakut laiendada ka hiljem sündinud mitmetele vabakogudustele. Usulise pöördumise narratiivi üheks väliseks tunnuseks on vennastes olnud lahtiütlemine ja isegi vastandumine teatud ilmalikele kultuurinähtustele. Nii on varasemas kihistuses külapidude keskmes torupillist ja lõõtspillist ning nende ümber toimuvast vabanemine olnud see, mis pöördumislugudes kõlab kohustusliku osana. Veel tänaseni on selle vennaste traditsiooni muidu nii muusikaalsete järeltulijate hulgas akordionimängijat üsna raske leida. Varasemas pärimuses ei näinud vennaste liikmed isegi alkoholi keelamiseks nii suurt vajadust, see tuli hiljem koos karskusliikumise. Esmalt pidid uskliku inimese jaoks maha jääma just vanad rahvalaulud ja pillilood ja ka peod, kus neid tarvitati. Hiljem on see vastandumine üle kasvanud muuhulgas teatril ja kinole. Põliste vennastekoguduse perede järeltulijad, tänased eakad, aga ka hiliskeskealsed ei ole oma elu jooksul ilmselt väga mitu korda teatris või kinos käinud. Võib-olla ei olegi tegemist väga teadliku vastandumisega, nii ei ole lihtsalt olnud kombeks, kunagi pole käidud. Ka minul on sama traditsiooni pärijana ristsõnu lahendades kõige keerulisem osa näitlejate nimed. Lisaks sellele, et kunagi ei käidud perega teatris, pandi ka kodus televiisor alati kinni, kui seal mõnda telelavastust edastati. Ilmselt suutsin ma Ita Everi näo ja nime kokku panna või tema olemasolust teadlikuks saada alles kunagi täiskasvanuna. Teater ei olnud keelatud, seda lihtsalt ei olnud justkui olemas või asus see kusagil paralleelmaailmas. Isegi kui sellest ei räägitud, oli taustaks teadmine, et teater ja palvemaja on omamoodi vastandmärgilised kogunemiskohad, et nendes paikades käivad täiesti erinevad inimesed.

Nüüd võiks palvemaja traditsiooni mittetundev lugeja leida, et need teatripõlgurid jäid millegi poolest vaesemaks. Kõige vaesemad on kindlasti need, kes ei külasta elu jooksul ei teatrit ega palvemaja. Vennastekoguduse kogunemispaikades oli kindlasti tegemist rikkaliku pärandiga, mida kinnitab teadmine, et mitmehääline koorilaul ja pillimänguuskus olid siin väga paljude loomulikuks osaks. Just vennaste

liikumises laotud vundamendile toetub meie esimeste laulupidude võimalikuks saamine. Vennasteliikumisega seotud muusikakollektiive leidis pea kõikides kihelkonna nurkades, tänaseks välja surnud külates ja need said hilisemate muusikaseltside vundamendiks. Ainult et pillid ja laulud olid nüüd teised – pillid valdavalt needsamad, mida täna muusikakoolis õpitakse ja lauluvara sarnanes tänase koorimuusika klassikaga. Uus aeg ja kombes olid kohal ja vennastekogudus üks selle kandjaid. Sarnase kultuurikihi paksuse taastumisest, nagu vennaste mõjul oli 18.-19. sajandil, ei oska me enam tänapäeval unistadagi. Lisame vaimse pagasi iseloomustamiseks juurde veel Piibli kui kogu läänekultuuri alusteksti põhjaliku tundmise ja iseseisva, lausa igapäevase uurimise. Veelgi enam, võime sellele toetudes filosoofilisi arutelusid pidada, avalikult kõnelda ja kõnedest osa saada – see rikkus on vennastekoguduse kanali kaudu andnud hindamatu panuse meie maarahva saamisel haridust kalliks pidavaks kultuurrahvaks.

Aga nüüd kõige olulisem – Hageris on vennastekogudus täiesti elus. Äratuliikumine, millest kõneldakse enamasti minevikus ja millega suur osa Eestis tegutsevaid kirikuõpetajaidki pole lähedalt kokku puutunud, avas oma koja ukse. Teater ei tulnud vanasse mahajäetud palvemajja, iga etendus algas mõne kohaliku vennastekoguduse jutlustaja peetud palvusega. Korraks said ligi 200 aastases palvemajas kokku kaks suurt, justkui alati erinevates sängides voolanud pärandijõed.

Ja siis tabas see, milleks ei oldud valmis. Noored näitlejad suutsid palvemajja tagasi tuua midagi, mida olime ehk vahepeal unustanud. Vanade ja autentsete, Eestis tegutsenud prohvetite sõnumite taaselustamise kaudu kuulutasid nad selget evangeeliumi. Kuulaja ei saanud ringi vaadates adressaati otsida, sest just teda kutsuti meelega parandusele. Võib-olla oleme meie oma kuulutuses püüdnud olla liiga kaasaegsed ja sättinud end rohkem kuulaja meele järgi, aga see tekst seal oli täiesti halastamatu. Kui te ei pöördu, siis lähete hukka, kõlas nii selgesti, ei lubanud rahulikult edasi istuda. Tõsi, prohvetid on alati ka omas ajas kõlanud radikaalsetena ja eristunud oma sõnumiga tavapärasest religioossest pärandist. Aga see, mis välja öeldi, see kõnetas. Ja hämmastavalt kõnekas tundus sõnum olema just nende jaoks, kes on alati olnud kohal palvemajas ja üsna harva teatris.

Milline piir võiks teatril pärast seda suve veel vallutamata olla? Kuhu saaks ta oma kodulavalt veel kaugemale välja sõita?

Minu kõrval istus etendusel üks küpses eas abielupaar, sellised jõulukristlased, kes tundsid end ilmselgelt ebamugavalt. Nad kommenteerisid pahuralt, et nii ei ole pühakojas viisakas teha. Esimese kolmandiku peal nad torisesid ka lahkusid. Mind täitis imetus ja lummus mõtte juures, kas ei peaks mitte kirik teatri asemel suutma sõnumit esitada nii selgelt, et sugugi kõik ei pea jumalateenistuse lõpuni vastu.

EMTA Lavakunstikooli 28. lennu diplomilavastus "Ja peaksin sada surma ma..."

Lavastus: Anne Türrpu, Eva Koldits, Mart Koldits

Laval noored näitlejad: Johan Elm, Kirill Havanski, Ingmar Jõela, Laura Kukk, Jane Napp, Jaanus Nuutre, Dovydas Pabarcius,

Priit Põldma, Steffi Pähn, Teele Pärn, Sander Roosimägi, Ilo-Ann Saarepera, Johannes Richard Sepping, Nils Mattias Steinberg, Jan Teevet, Ursel Tilk, Markus Truup, Joosep Uus

Esiatendus 13. augustil 2017 Hageri vennastekoguduse palvemajas

Foto: Kulla Laas

Hageri kihelkonnapäevad 15.-17. juuni 2018

Sigrid Põld

2018. aastal möödub 30 aastat esimestest Hageri kihelkonnapäevadest.

Soovime seda pidupäeva meeles pidada ja ootame Hagerisse palju külalisi – nii neid, kes elavad lähemal, kui ka neid, kes kaugel. Tore, kui otsitakse oma juuri ja seetõttu on oodatud ka need, kes Hageri kihelkonnaga seotud, kuid pole ammu siia kanti sattunud.

15. juuni õhtul toimub Saku mandoliinide orkestri kontsert.

16. juunil on Hageri kirikus isamaaliste laulude kontsert ning seejärel rongkäik, mis viib rahvamaja juurde, kus toimub rahvuslik pidu.

17. juuni on kirikupäev ja toimuvad erinevad üritused külates.

Need on kihelkonnapäevade nädalavahetuse sündmused, kuid tegelikult on sündmused jaotatud pikema aja peale. 2018. aasta alguses saab näha Kohila raamatukogus Hageri

kihelkonna rahvariie näitust. Kevadperioodil toimub ka valdade vaheline mälumäng ning teatripäev Kiisa rahvamajas. Kihelkonnapäevade raames on alati toimunud ka ajalookonverents. Soovime sel korral pidada konverentsi kevadel koos koolilastega ja 15. juunil Hageris, kus loodame tutvustada ka Hageri kihelkonna kroonikat. Kroonika käsikiri on valmimas. Siinkohal kutsumegi üles kõiki kohalikke ette tellima kodukandi ajalugu tutvustavat raamatut, et toetada selle väljaandmist. Raamatust leiab artikleid nii kihelkonna arheoloogilistest leidudest kui siin elanud aadlikest, kiriku, külade ja mõisate ajaloost jne. Sellest saab esimene omataoline väljaanne Hageri kihelkonna kohta ning seetõttu on ootused ja lootused suured. Loodame, et raamat saab sooja vastuvõtu osaliseks.

Ootame osalema kihelkonnapäevadel ja ette tellima kihelkonna ajaloo raamatut!

Hageri pasunakooril valmis MUUSIKAVIDEO

Elari Lend

Kui tavapärastel jäädvustavad kollektiivid oma loominguga CD-plaadile, siis otsustas Hageri koguduse pasunakoor oma 70. tegevusaasta tähistamiseks teha muusikavideo, mis on nähtav internetikeskkonnas. Võtted toimusid 6. augustil ja 16. septembril Hageri kirikus ning palvemajas.

Idee autor ja stsenaarist: Joel Ots

Režissöör - produtsent: Elari Lend

Peaoperaator ja droonivõtted: Kristjan-Jaak Nuudi

Operaatori assistent: Jaan Kalmus jr

Valgustaja: Raido Pedak

Helirežissöör: Jaane Lend

Videos osalesid pasunakoori liikmed: Agu Kaljuste, Siim Aben, Ruben Lend, Elari Lend, Tõnu Lend, Ervin Aigro, Juhan Pöld ja Ester Lend.

Lisajõududena tegid kaasa: Lauri Kalvik, Lauri Lend, Sigrid Pöld ja Ruuben Pöld

Täname toetajaid: Balti Filmi- ja Meediakool, Estvox Studio, Hageri kogudus ja Kohila vallavalitsus

Video leiab Hageri koguduse Facebook'i leheküljelt ja Youtube'i keskkonnast.

Suurpäev – Hageri kirik 125

10. septembril tähistasime praeguse Hageri kiriku 125. aastapäeva. Päev algas pasunamuusikaga kirikutornist. Pasunakoori juhatas Joel Ots. Jumalateenistusel olid kasutusel spetsiaalselt pidupäevaks valmistatud laululehed. Laulis koguduse ühendkoor, mida juhatasid Sigrid Pöld, Merle Liblik ja Aivi Otsnik. Orelimuusikal lasi kõlada organist Mai Mänd. Jumalasõna kuulutas koguduse õpetaja Jüri Vallsalu.

Pärast jumalateenistust toimus kiriku ees nimeliste pinkide avamine kogudust pikka aega teeninud õpetajatele: Konstantin Thomson, Albert Soosaar, Paul Saar ja Jüri Vallsalu. Kõneles koguduse juhatuse esimees Agu Kaljuste, pinkidelt eemaldasid katted vaimulike pereliikmed ja sugulased. Koguduse õunaaeda istutati õunapuu, järgides peapiiskopi üleskutset tähistada ka sel moel reformatsiooni 500. aastapäeva.

Kirikuaias pakuti kõigile kokkutulnuile suppi, kohvi ja kringlit. Pärast kehakinnitust ja jalasirutust suunduti taas kirikusse, et kuulata loeng-kontserti. Kunstiajaloolane Tiina-Mall Kreem rääkis väga põnevalt ja harivalt puunikerdaja Christian Ackermannist ja tema loodud altarist. Sigrid Põllu ettekanne Hageri kiriku ajaloost oli väga meeleolukas ja kaasakiskuv. Muusikalisi vahepalu pakkusid kõik koguduse muusikakollektiivid. Oli tõeline pidupäev.

Kohila Mõisakool on otsustanud Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva natuke pidulikumalt tähistada ja jagada seda kohaliku kogukonnaga.

22. veebruaril toimub Hageri kirikus Kohila Mõisakooli kontsert-etendus „Põlvest põlve“.

Kavas on isamaalised laulud, vaimulikud rahvalaulud, eesti rahvaviisid.

Kontserdil saab muu hulgas kuulata Rene Eespere lastele kirjutatud „Puurahva laule“ tsüklist „Buratino lood“, kuhu on kaasatud ka orkester ja solistid.

Hageri palvemaja 200

Saabuv aasta on Hageri vennastekoguduse palvemaja juubeliaasta. Meie väarikas eas palvemaja saab 200-aastaseks. Et vana hoone pidupäevaks korda saaks, on vaja veel palju teha. Selleks ootame ka Sinu kaasabi. Saad oma annetuse teha või ka tööga panustada.

Annetustena on kogutud ~13 000 eurot. Loodame peagi ka LEADER'i raha 85 000 eurot kätte saada. Vajalikust 110 000 eurost on siiski veel pisut puudu.

Annetusi saab teha EELK Hageri koguduse arveldus-kontole EE31 1010 8020 0393 0006 Märksõna reale palume kirjutada „Palvemaja toetuseks.“

Koguduse teise poolaasta kroonika 2017

09.07 Leksioonid: Aivi Sepp

16.07 Õpetaja Jüri Vallsalu 60. sünnipäev. Leksioonid: Arne Mänd. Jutlustas piiskop Tiit Salumäe. Tšellol Maris Vallsalu.

23.07 Jumalateenistuse pidas Erkki Juhandi. Segakoor Rapla kirikus kuldleeripäeval laulmas koos Rapla kooriga

30.07 Jumalateenistuse pidas Erkki Juhandi. Leksioonid: Arne Mänd

06.08 Jumalateenistuse pidas Erkki Juhandi. Leksioonid: Arne Mänd

13.08 Jumalateenistuse pidas Erkki Juhandi. Leksioonid: Teele Pärn ja Priit Pöldma. Laulsid EMTA Lavakunstikooli üliõpilased

20.08 Kolmanda pühapäeva kuulutustund. Jumalateenistuse pidas Erkki Juhandi. Leksioonid: Tõnu Lend

20.-21.08 Koraalimaraton Haapsalus

27.08 Leksioonid: Arne Mänd

03.09 Piiblitund. Leksioonid: Aivi Sepp

10.09 Hageri kiriku 125. aastapäev. Leksioonid: Reio Sepp. Laulis koguduse ühendkoor, mängis pasunakoor. Pärast teenistust kontsert-loeng Hageri kiriku ajaloost ja Chr. Ackermanni altariist. Muusikalised vahepalad koguduse kollektiividelt

16.09 18.00 Hageri palvemaja aastapäeva eelõhtu palvetund. Mängis pasunakoor

17.09 Hageri palvemaja aastapäev. 10.00 Piiblitund: Juha Väliaho. Muusika perekond Blowers'i ansambel

12.00 Jumalateenistus kirikus. Leksioonid: Arne Mänd. Muusika: Anna Humal oreil.

Vahepeal kehakinnituseks tee ja võileivad. 15.00 Palvemaja aastapäeva koosolek.

Vennastekoguduse peavanema Eenok Haameri tervituse lugus ette Agu Kaljuste. Kõnelesid: Tõnu Lend, Ranno Sepel, Laine Pootsmaa, Taavo Raun, Stephen Blowers koos pereansambliga, Anna Humal, Marek Roots, Tanel Ots, Jüri Vallsalu. Laulis koguduse ühendkoor, mängis pasunakoor

24.09 Leksioonid: Arne Mänd. Tromboonil Ervin Aigro

01.10 Kuldleeripäev. Leksioonid: Lia Kaljuste. Laulis koguduse segakoor koos Rapla koguduse segakooriga.

Muusikapäevale pühendatud orelikontsert: organistid Ester Ilves, Virge Kadarik ja Mai Mänd

08.10 Lõikustänapüha. Pühapäevakooli algus. Leksioonid: Arne Mänd

15.10 Kolmanda pühapäeva kuulutustund – vastutajad Lia ja Agu Kaljuste. Leksioonid: Tõnu Lend. Laulis kammerkoor Lambertus.

22.10 Leksioonid: Arne Mänd. Segakoor, kammerkoor ja pasunakoor Keila kirikupäeva jumalateenistusel Kohila valla aasta vanavanemate tiitli said Ester ja Tõnu Lend

29.10 Leksioonid: Tõnu Lend

31.10 Reformatsioon 500 jumalateenistus Tallinna toomkirikus (osalesid pasunakoor ja segakoor)

05.11 Pasunakoori 70. aastapäev. Leksioonid: Aivi Sepp. Mängis koguduse pasunakoor, koos Kose ja Rapla pasunakooriga, laulis tenor Raul Mikson

12.11 Isadepäev. Ristimispüha. Leksioonid: Kalev Säde. Laulis lastekoor.

19.11 Kolmanda pühapäeva kuulutustund – vastutajad Elari ja Louise Lend. Leksioonid: Arne Mänd.

22.11 Raplamaa aasta tegu 2017 – parim kogukonda kaasav tegu - Lavakunstikateedri diplomilavastuse toomine Hageri vennastekoguduse palvemajja (EELK Hageri kogudus, Agu Kaljuste, Jüri Vallsalu, Sigrid ja Juhan Pöld)

26.11 Igaviku pühapäev ehk surnute mälestuspüha. Leksioonid: Juhan Pöld. Laulis koguduse segakoor

03.12 Esimene advent. Leeripäev. Leksioonid: leerilapsed. Musitseerisid Kohila Muusikakooli õpilased Advendiküünla süütamine Kohila lastepargis

10.12 Teine advent. Leksioonid: Kalev Säde. Laulis koguduse segakoor.

17.12 Kolmas advent. Kolmanda pühapäeva kuulutustund. Jumalateenistuse pidas Ants Leedjärv.

Kell 17.00 kontsert „Looja, õnnista ja hoia“. Saue Poistekoor, Saue Noorte Meeste Koor, Saue Segakoor.

20.12 Ivo Linna ja Birgiti kontsert „Kingitus“

24.12 Neljas advent. Jõululaupäev.

16.00 Jõuluõhtu jumalateenistus. Laulab kammerkoor Lambertus, mängib pasunakoor;

18.00 Jõuluõhtu jumalateenistus. Laulab segakoor

25.12 Esimene jõulupüha. Jõulupüha perejumalateenistus. Laulab lastekoor

26.12 Teine jõulupüha. Kell 12 Heategevuslik jõulukontsert Kohila Mõisakooli eestvõttel ja toetuseks. Kapa-Kohila kammerkoor, solist Margus Vaher. Kohila Mõisakooli lapsed.

17.00 Lenna Kuurmaa ja Juss Haasma jõulukontsert „Iga ilмага“

31.12 Vana-aasta õhtu.

Märkus: Kui pole märgitud teisiti ja oli nn. tavaline pühapäev, siis toimus alati jumalateenistus ja jutlustas õpetaja Jüri Vallsalu. Oreil organist Mai Mänd.

TEATED

EELK Kirikukogu otsusega on soovitat igaaastane
LIIKMEANNETUS 1% INIMESE SISSETULEKUST
NÄIDIS:

Kuu sissetulek:	Liikmeannetus aastas:
100.-	12.-
200.-	24.-
500.-	60.-
800.-	96.-

- * Igaaastane liikmeannetus on koguduse liikme kohustus oma koguduse ees.
- * Liikmeannetust on võimalik tasuda ka osade kaupa
- * Liikmeannetust on võimalik tasuda sularahas koguduse kantseleis või pangalaenukaardiga koguduse pangaarvele. Sularahaga tasumise puhul saab inimene sellekohase kviitungi.
- * Koguduse pangaarve: SEB, a/a EE311010802003930006
- * Pangas on võimalik teha vastav leping, et pank ise kannab liikmeannetuse kokkulepitud sagedusega kogudusele üle.
- * Ülekandele tuleb märkida, kelle eest ja mis perioodi eest liikmeannetus tehakse.
- * Liikmeannetuselt on võimalik saada järgmisel aastal maksuametilt tulumaksu osa tagasi. Kasutage seda võimalust.
- * Vajaduse korral annab kogudus sellekohase tõendi.

Koguduse juhatus tänab kõiki, kes on oma annetusega kogudust toetanud.

LEERIKURSUSED

Kevad-suvine leerikursus algab 17. märtsil 2018.
Tunnid on laupäeviti kella 10-12 Hageri kogudusemajas.
See leerikursus on mõeldud ennekõike koolinoortele.
Leeripäev on 1. nelipühäl 20. mail 2018.

Sügis-talvine leeripäev toimub advendiaja 1. pühapäeval

Jumalateenistused Hageris
pühapäeviti algusega kell 12.00

*

Jumalateenistused Sakus
pühapäeviti algusega kell 15.00

*

Iga kuu kolmandal pühapäeval 10.30 **kuulutuse tund** kirikus

*

Pühapäevakoolitunnid toimuvad Hageris
alates Lõikustänapühast Emadepäevani iga kuu teisel ja neljandal pühapäeval algusega kell 12.00. kogudusemajas.
Info Lia Kaljuste tel: 56914663
Mikk Liblik tel: 53450486

Jumalateenistuse ajal saavad lapsed olla Kiriku Läänetiiva
rõdualuses lastetoas

*

Koguduse segakoor
info Anne Maasalu tel: 53051981
Aivi Otsnik tel: 5163346

Koguduse kammerkoor "Lambertus", info
Sigrid Pöld tel: 5214339
Merle Liblik tel: 5545727

Koguduse lastekoor, info
Sigrid Pöld 5214339, Merle Liblik 5545727

Koguduse puhkpilliorkester, info
Joel Ots tel: 56622896

Muusikakollektiividesse oodatakse rõõmsalt kaasa lööma!

RAAMATUKOGU

Raamatukogu on avatud iga kuu 2. ja 4. pühapäeval enne
jumalateenistust kella 10.30 – 11.45.
Suvel raamatukogu puhkab kuni oktoobrini.

Infolehe "Hageri Kirik" koostajad ootavad ettepanekuid ja kaastööd järgmise lehenumbri valmistamiseks.
Samas tänavad kõiki, kes käesoleva numbri valmimisele kaasa aitavad.
Lehe koostasid: Aivi Sepp (aivi.sepp17@gmail.com) ja Juhan Pöld (juhan.pold@gmail.com)
Küljendus ja kujundus: Aivar Kaseste. Trükikoda: **KATARIINA** PRINT

EELK Hageri Lambertuse kogudus
Registr. nr: 80209464
A/a EE311010802003930006
www.eelk.ee/hageri, hageri@eelk.ee

Koguduse kantselei: Hageri kirikla,
Raplamaa 79701
Tel. 4836121 ja 56453660 (õpetaja)